

Kritička analiza proteklih pet dana i nove spoznaje

Sjednica rukovodstva KP Hrvatske od 27. juna po mnogo čemu je bila značajna. Dva momenta bila su bitna u određivanju njezina sadržaja. S jedne strane, radiogram Kominterne i proglas CK KPJ utjecali su na to da se rukovodstvo KPH detaljnije i dublje zaokupi problemom formuliranja daljnje strategije narodnooslobodilačke borbe. S druge strane, provedena je temeljita kritička analiza konkretnih akcija u proteklih pet dana, tj. od 22. juna, te donesene odluke o provođenju daljnjih akcija. Pri tome je posebno bila značajna spoznaja o potrebi reorganizacije dotadašnjeg načina rukovođenja akcijama.

S obzirom na pitanje daljnjeg organiziranja oružane oslobodilačke borbe učinjen je vidljiv korak naprijed. Došlo je to do izraza u formuliranju »Cirkulara CK KPH br. 2«¹. Taj dokument počinje ovim riječima:

»Borba SSSR-a protiv fašističkih napadača nije samo borba sovjetskih naroda, već je to borba svih naroda, koji su ugnjeteni i ugroženi od fašističkih osvajača. Zato treba uperiti svugdje pa i kod nas glavnu vatru protiv fašističkih osvajača i njihovih slugu i okupiti sve one koji danas hoće da se bore protiv tlačitelja malih naroda. Takvim okupljanjem svih protufašističkih snaga, takvim stvaranjem nacionalnog jedinstvenog fronta i borbom za nacionalno oslobođenje od okupatora mi slabimo glavnog protivnika, a jačamo snage SSSR-a i borbu naroda za oslobođenje od fašističke tiranije. To je glavni zadatak sadašnje etape naše borbe, a u međunarodnim razmjerima pred nama stoji zadatak stvaranja internacionalnog jedinstvenog fronta svih naroda koji su okupirani ili ugroženi od fašističke najezde.«

Bio je to, dakle, osjetan korak dalje u oslobađanju od dotadašnjih pogleda na svjetski rat ponajprije kao na sukob imperijalističkih sila. Uočavanje nastupajućih promjena u međunarodnim odnosima, što je signalizirano i u radiogramu Kominterne, postaje važan činilac u sagledavanju mjesta i uloge Komunističke partije u daljnjem procesu okupljanja i ujedinjavanja antifašističkih i demokratskih snaga. »Cirkular CK KPH br. 2« bio je prvi prilog formuliranju tog kursa.

Ipak, najveću pažnju taj dokument privlači s obzirom na pitanja daljnjeg organiziranja oružane oslobodilačke borbe. U njemu je prvi put konkretno postavljeno pitanje osnivanja partizanskih odreda, što je bio vidljiv znak

¹ Dokument br. 4.

unošenja nove kvalitete u dotadašnji sustav oblika pokreta i vođenja oslobodilačke borbe. Partizanska faza oružane borbe sjedinjava se kao viši oblik te borbe koji izrasta iz prethodnih različitih oblika »masovne borbe«. U »Cirkularu CK KPH br. 2« govori se o određenoj postupnosti u primjeni tih oblika. Ističe se da će »masovna borba«, tj. štrajkovi, organizirana borba protiv rekvizicije, protiv skupoće i gladi i dr. »u današnjoj situaciji zatalasati najšire mase« i »neminovno dovesti do sve oštrijih sukoba sa fašističkim vlastima«. U vezi s tim naglašava se daljnja postupnost borbe: »Treba znati postepeno preći iz manjih u veće borbe, tako da nas mase mogu da slijede, a da ne skrste ruke i da gledaju šta komunisti rade. Treba znati voditi borbu počev od pasivne rezistencije i masovne sabotaže, pa preko štrajkova i demonstracija do oružanih borbi u najrazličitijim formama.« Primjena tih oblika povezuje se s konkretnom situacijom u pojedinim područjima: »U nekim pokrajinama ćemo u početku pretežno da se služimo takvim sredstvima borbe kao što su pasivna rezistencija, organizirana sabotaža, ekonomske borbe sa odbranom — dok ćemo u drugim krajevima (Dalmacija, dijelovi Like i Slavonije) moći odmah da stvaramo i gerilske odrede za borbu protiv okupatora i fašističkih bandi — dok ćemo u trećim sa masovnih akcija (protiv rekvizicije, terora ili generalni štrajk) moći ubrzo preći na širu oružanu odbranu i na stvaranje gerilskih borbi u vezi s time.« U tom se cirkularu, inače, znatno detaljnije nego do tada razrađuju pitanja izvođenja pojedinih akcija, kao što su sabotaže, neodazivanje ustaškoj mobilizaciji, pisanje parola i širenje proglasa, organiziranje propagande, osiguravanje veza i partijske kontrole.²

Kako se vidi, »Cirkular CK KPH br. 2« pridaje znatnu pažnju problemima daljnjeg pokretanja i organiziranja oružane oslobodilačke borbe. Međutim, u stratejskom pogledu u njemu nije dokraja akceptirana koncepcija partizanskog rata kao temeljnog oblika vođenja oružane borbe. Gledište o dvije etape vođenja oružane borbe, tj. sabotažno-diverzantske i partizanske, koje se pojavljivalo i u pojedinim drugim područjima Jugoslavije, došlo je i ovdje do izraza.³ Treba, međutim, imati na umu i to da je »Cirkular CK KPH br. 2« nastao tjedan dana prije četvrtojulske sjednice Političkog biroa CK KPJ na kojoj će se donijeti odluka o prijelazu na opći oružani ustanak, čiji će osnovni oblik biti partizanski rat.

U analizi konkretne djelatnosti u razdoblju od 22. juna rukovodstvo KPH je, kako je već konstatirano, izrazilo veliko nezadovoljstvo postignutim. Konstatirano je da je »već prošlo pet dana« od napada Trećeg Reicha na Sovjetski Savez a da »još nije izvedena niti jedna krupnija akcija«. Tako nezadovoljavajući učinak u organiziranju oružane borbe vodio je preispitivanju efikasnosti organizacije rukovođenja oružanim akcijama. Zbog toga je, u prvom redu, razmotren problem odnosa između »vojne linije«, tj. uloge Vojnog komiteta, i Političkog biroa CK KPH, »tj. pitanje tko ima da izvodi koje akcije«⁴. Zaključeno je da je novonastala situacija pokazala da više ne može biti stroge podjele u obavljanju pojedinih zadaća, kao što je do tada bilo,

³ Usp. i: Pero Morača, *Jugoslavija 1941*, Beograd, 1971, str. 306–307.

⁴ Dokument br. 20.

tj. da je Vojni komitet vodio brigu o organiziranju oružanih akcija, a Politički biro bio odgovoran za političke akcije. Odlučeno je da cijela Partija, tj. sve njezine organizacije i članovi »moraju organizirati maksimum samoinicijative, a ne da skrštčnih ruku čekaju direktive foruma za svaku sitnicu«⁵. U vezi s tim u »Cirkularu CK KPH br. 2« ističe se da ne treba »čekati direktivu za svaku sitnicu, već imati samoinicijativu, ali raditi sve u dogovoru sa višim forumom«, kao što su mjesni i rajonski komiteti, a ako je to potrebno, treba se dogovarati i s najvišim rukovodstvom.⁶

Da bi se čitav rad unaprijedio, tj. »pojačale i ubrzale akcije«, odlučeno je da se Vojni komitet proširi s još dva člana. U nj su ušli Karlo Mrazović i Rade Končar, kao sekretar CK KPH, »radi boljeg kombiniranja cjelokupnog rada«. Bio je to značajan korak dalje. »To smo učinili«, kako je ocijenilo rukovodstvo KPH, »i zbog toga, jer smo uvidjeli potrebu, da se sav rad treba ujediniti.«⁷ Prema tome, rukovodstvo KP Hrvatske na svojoj sjednici 27. juna učinilo je, zapravo, vidljiv korak dalje prema osnivanju Operativnoga partijskog rukovodstva za Hrvatsku, koje je osnovano nekoliko dana kasnije na osnovi odluke Politbira CK KPJ.

⁵ Isto.

⁶ Dokument br. 4.

⁷ Dokument br. 20.